

Bordeaux-i csillagok

2019 nyarán feleségem meglepett egy őszi, születésnap utazással a ragyogó francia borvidék egyik fővárosába, Bordeaux-ba. Borkedvelő lévén, igen megörültem az ajánlásnak: a kedvenc borom a száraz vörös – és Bordeaux éppen erről nevezetes. A négynapos kirándulás alkalmat adott arra, hogy alaposan elmélyedjünk a borok világában, meglátogassuk az archaikus és csodaszép kisvárost, Saint Emiliont és sétáljunk egyet a Dune du Pilat homokbuckáin. De ne csak a kulináris élvezeteknek hódoljunk, hanem látogassunk el a bordeaux-i csillagvizsgálóba is! Ez utóbbi lesz írásom témája.

A csillagvizsgáló területe ma már múzeumként működik. Az intézmény hetente egy-két alkalommal látogatható, olyankor a helyi amatőrcsillagászati egyesület szervez egy rövidebb bejárást, ahol a látogatók meghallgathatják a csillagvizsgáló történetét francia nyelven, illetve megnézhetik a csodálatos, 38 centiméteres lencsés távcsövet, amit a német Merz cég gyártott.

Maga a csillagvizsgáló elég nagy területen fekszik Bordeaux felett a Garonne-folyóra néző dombon, és ez az elhelyezkedés nagyon sokáig megvédte a város terjeszkedésétől és az egyre növekvő fényszennyezéstől. A 2010-es évek derekára viszont már befejezte működését ezen a helyszínen, az intézmény kutatói beköltöztek a Bordeaux-i Egyetemre. A csillagvizsgáló és területe egyelőre múzeumként üzemel, miközben a helyi csillagászatkedvelők a városvédőkkel és zöld szervezetekkel együttesen lépnek fel az önkormányzat ellen, amely a terület eladását fontolgatja, de ott jártunkig nem dőlt még el véglegesen a csillagvizsgáló sorsa.

A taxiból kiszállva egy masszív kapu előtt találtuk magunkat, majd pár perc múlva többen is csatlakoztak hozzánk, és így letünk nagyjából tucatnyian mi, látogatók. A csillagász egyesület tagja engedett be a

kapun, majd végigkalauzolt minket egy kanyargós úton egy jókora tisztásig, ahol a kupolák és kiszolgáló épületek, illetve egy szép nagy radartányér voltak.

A II. világháborúból, az 1940-es évekből fennmaradt Würzburg típusú radarantennát rádiótávcsővé alakították át (Mónich László felvétele)

Az előadás során, amit vezetőnk prezentált, megismerkedtünk az intézmény történetével. A bordeaux-i obszervatórium megalapítására már a XVIII. századi Vénusz-átvonulásokat követően kísérletet tettek, de állandó műszerépület akkor még nem létesült. A csillagvizsgáló 1879-ben kezdett kiépülni Georges Rayet (1839–1906) igazgatósága alatt. Az intézmény később a Bordeaux-i Egyetem szárnyai alá került, egészen 2016-ig működött. Először egy kisebb kupola épült fel, amiben az első műszer, egy 19 centiméteres refraktor kapott helyet. Ezt követte fél tucat másik kupola, ahol a többi műszert helyezték el. A 38 cm-es, „nagy ekvatoriá-

lis” refraktor (Le Grand équatorial), mellett működött egy 32 centiméteres asztrógráf is, amely részt vett a Carte du Ciel programban, amelyben 11 magnitúdóig tervezték az egész égboltot feltérképezni.

Mindezen történelmi műszerek közül sajnos „csupán” a nagy refraktort mutatták meg nekünk. Ez a „távcsőszörny” igazi,

ilyen nagy múltú intézmény megtartása és megóvása mögött mennyi civil szervezet sorakozott fel és küzd sikeresen a központi akarat ellenében.

Bordeaux-i utunk a későbbiekben is igazán mozgalmas volt. Bejártuk a Cathédrale Saint-André monumentális belső tereit, megmásztuk a Szent Mihály bazilika mind

Az obszervatórium büszkesége, a 38 cm-es nagy ekvatoriális refraktor. Az objektívát a müncheni Merz cég készítette, a mechanikai részek Gautier és Eichens munkáját dicsérik (Mönich László felvétele)

laikusokat és nem laikusokat is ámulatba ejtő jókora szerkezet. Az objektív fókusza 6,81 méter, a tubus teljes hossza 7 méter, és közel 4 tonna súlyú, viszont békésen szunyad a 10 méteres kupola alatt. Sajnos nem volt lehetőség belenézni.

A második világégés után kezdtek rádiócsillagászattal is foglalkozni Bordeaux-ban, ennek keretében került az intézethez a hiteri Németországban gyártott, Würzburg típusú radartányér.

A csillagvizsgáló az aktuális trendekhez alkalmazkodva végezte munkáját, emellett meteorológiai és mágneses megfigyeléseket is végeztek falai között.

Maga a „tárlatvezetés” nem volt több egy óránál. A francia nyelv ismeretének hiányát sógornóm remekül hidalta át. Jó volt hallani, hogy a világnak ezen szegletén egy

a 230 lépcsőfokát, átgyalogoltunk a Pont de Pierre-en a Garrone felett. Elutaztunk Saint Emilionba is, ami ugyan nem volt betervezve, mert Archaconba a Dune du Pilat-hoz szerettünk volna eljutni. Ez a tervünk nem teljesült a mozdonyvezetők aktuális sztrájkja miatt, pedig az Atlanti-óceánt látni szerettük volna. Saint-Emilion, ez a csodálatos középkori kisváros azért valamelyest kárpótolt minket. Bordeaux-ban pedig még egy kürtőskalács standot is találtunk – sajnos ez is zárva volt éppen.

Ezúttal is szeretnék köszönetet mondani drága feleségemnek, aki megajándékozott ezzel a különleges utazással, illetve testvéreink, aki megszervezte a csillagvizsgálótúrát, illetve tolmácsolta számunkra az előadást.

Mönich László